

Fólkaskúlin

FØROYSKT

9. FLOKKUR

Framseting

Jólaroynd 2024

Mánadagur 25. novembur 2024

Kl. 10.15-13.45

Tú skalt velja eitt av hesum evnunum og skriva um tað:

1. Lykilin s. 3

- Greina og tulka stuttsøguna
- Hvussu er huglagið millum Jensiu og Jákup?
- Hví er Jensia so upptikin av lyklinum?

Yvirskrift: Lykilin

2. Hini s. 7

- Greina og tulka yrkingina
- Hví hevur yrkjarin valt, at yrkingin skal eita "HINI"?
- Hvat vil yrkjarin fáa lesaran at hugsa um við yrkingini?

Yvirskrift: Hini

3. Flóttafólk í Føroyum s. 8

- Greið í stuttum frá, hvat blaðgreinin er um
- Greina blaðgreinina
- Hvussu hjálpa vit flóttafólkum best?

Yvirskrift: Flóttafólk í Føroyum

4. s. 9

- Vel eitt av orðatøkunum niðanfyrir at skriva um og brúka tað sum yvirskrift
- Hvat merkir orðatakið?
- Hvussu verður hetta orðatakið og orðatøk annars brúkt í gerandismáli?
- Hvønn týdning hava orðatøk í málinum?

Yvirskrift: Orðatakið, sum verður valt

5. Vit kunnu øll gera mun fyri umhvørvið s. 10

- Greina og tulka lýsingina
- Hvussu kanst tú gera mun fyri umhvørvið?

Yvirskrift: Vit kunnu øll gera mun fyri umhvørvið

1. Lykilin

- Greina og tulka stuttsöguna
- Hvussu er huglagið millum Jensiu og Jákup?
- Hví er Jensia so upptikin av lyklinum?

Yvirskrift: Lykilin

Lykilin

Jensia er farin út at ganga einsamøll, hon gongur eftir eini smalari gøtu. Sjálvt um gøtan er brøtt og lögð við leysum grúsi, gongur Jensia við hondunum djúpt niðri í lummunum á regnjakkanum. Hon gongur kvikliga omaneftir, oman í dalin. Hon hoyrir dunið av fossinum longu her uppi á høvdini. Tað er áarføri.

Jákup plagar at vera við henni, tá ið hon fer út at ganga, hann plagar at ganga nøkur fet aftan fyri hana við hondunum aftan bak, men ikki í dag.

Tey møttust á einum dansiskeiði fyri meira enn tjúgu árum síðani. Vinkonan hjá Jensiu møtti ikki, og Jákup var farin einsamallur fyri at royna okkurt nýtt. Dansilærarin rendi tey í fangið á hvørjum øðrum. Jensia var í einum reyðum kjóla og høghælaðum fangangoskóm við blonkum spennu. Jákup traðkaði á føturnar á henni. Tá ið hann endiliga tordi at hyggja upp, smíltist hon til hansara.

Næsta dansitíman teskaði Jákup Jensiu í oyrað, at hon var so deilig, at hann næstan misti ondina av henni.

Høgri fótur glíður í grúsinum, og Jensia rykkir hendurnar upp úr lummunum fyri at halda javnvágina. Ein skriða loypur av gøtuni oman á bøin. Hon dettur ikki, men steðgar á eina løtu. Hon tivar og hevur fingið hjartabankan av hvøkkinum.

Tey giftust, keyptu sær hús og fluttu inn. Á tí hvíta postkassanum stóð J&J Joensen. Tá ið tey høvdu búð har í eitt hált ár, hoyrði Jensia Jákup siga við ein vinmann, at bókstavirnir stóðu fyri harra jarðbundin og frú júkan.

Tann skiftandi vindurin fær regnjakkan at bólgna, fyrst frammanfyri og so á bakinum. Jensia fær við neyð og deyð bundið hettuna undir høkuni og fer aftur til gongu.

Jákup kallaði viðhvørt Jensiu fyri Jesabel og segði, at hon var líka sterk og køld sum drotningin í Fyrru Kongabók.

Jensia hevði lisið um Jesabel í Fyrru Kongabók, um hvussu hon fekk ein mann dripnan fyri ein maturtagarð. Men hon hevði eisini lisið um hana í Seinnu Kongabók, tá ið hon varð blakað út gjøgnum eitt vindeyga, traðkað niður av hestum og etin av hundum. Tað einasta, teir funnu, tá ið teir ætlaðu at jarða hana, vóru hendurnar, føturnar og skallan. Jensia hugdi spyrjandi upp á Jákup. Hann segði speiskliga, at hann las halgubók av terapeutiskum orsökum.

Gøtan er slættari nú, og Jensia borar hendurnar niður í lummarnar aftur. Tað er ófýsið veður. Hon hyggur ikki uttan um seg, meðan hon gongur, men niður á føturnar á sær og niður á gøtuna.

Jákup hevði gjørt seg til reiðar úti í gongini, sjálvt um hon var heilt vís í, at hann í veruleikanum ikki tímdi út at ganga saman við henni. Hann bustaði kálvskinsskógvarnar leingi og væl og segði lítið og einki.

Jensia bukkar seg niður, hon hefur funnið okkurt. Tað er ein lykil. Hon skimast rundan um seg, men sær ongan, hvørki uppi á høvdini, haðani hon er komin, ella niðri við fossin. Hon snarar lyklinum í hondini, tað er ein heilt vanligur Ruko-lykil.

Tey finga eingi børn. Aftan á allar kanningarnar segði læknin við Jensiu, at hann dugdi ikki at síggja, at tað var nakar trupulleiki hjá henni at verða við barn. Hann gitti tí, at tað mundi vera sáðkyknurnar hjá Jákupi, ið vóru ov fáar, ella kanska tær svumu ov seint.

Tey elskaðust teir fyra fruktagóðu dagarnar um mánaðin. Men altíð uttan úrslit. Jákup kendi seg eyðmýktan, tá ið hon vísti honum tann kunnandi faldaran um ísáðing.

Jensia leggur lykilin frá sær aftur. Kanska onkur kemur at leita eftir honum. Sjálv hefur hon ofta varhuga av, hvar hon hefur mist okkurt og fer at leita har um leiðir.

Hon er vís í, at hon ger viðkomandi, ið hefur mist lykilin, eina tænastru við at leggja hann júst á sama stað. Hon hyggur niður á tann blanka lykilin. Hann liggur ytst á gøtuni, millum ein runutan hyl og ein hvítan ullarlagd, ið hefur fest seg í grasið.

Hon fer aftur til gongu.

Tey gjørdur eitt sindur burtur úr sunnudøgnum. Jákup fór oman til bakaran at keypa morgunbreyð, meðan Jensia kókaði kaffi, legði hvítan dúk á borðið og setti koppar og tallerkar av tí vakra stellinginum, sum hon hevði arvað frá mammu síni, á borðið.

Ein morgunin segði Jákup nakað, ið fekk tað at venda sær í henni. Hann segði tað so tvítið, at hon mátti halda sær fyri ikki at hála í endan á tí stívaða dúkinum, so alt for sorandi á gólv. Men tað vóru longu nøkur ár síðani.

Brúgvín yvir um ána er svørt. Jensia vendir bakið ímóti fossinum og hyggur niður í vatnið. Kanska eigur hon at fara niðan aftur eftir lyklinum. Um onkur sparkar hann av óvart, fer tað at vera ógjøriligt at finna hann aftur í grasinum. Hon kann taka hann við sær og seta hann undir burturmist í teimum gulu síðunum. Eigarin fer óivað, takksamur, at ringja til hennara.

Jensia fer sama veg av brúnni aftur.

Tey vóru ikki, sum hon helt tey vera, foreldur hennara. Jákup sat hinumegin sunnudagsborðið og smíltist argandi. Tað var, sum vónaði hann, at tað, hann visti, fór at gera henni ilt.

Jesabel merkir einslig, Jensia hevði sliðið tað upp í eini orðabók. Navnið verður eisini nýtt um ein lúnskan persón. Var tað seg sjálfvan, Jákup sá í henni?

Gøtan er breiðkað og asfaltrað. Báðumegin gøtuna er framvegis bøur. Eitt gásapar flagsar og gákar øðrumegin, og hinumegin gongur ein einsamallur veðrur á beiti. Jensia steðgar á at hyggja at honum, hann er væl gøddur, og hornini sýnast tung uppi á høvdinum á honum.

Hon hefur lykilin inni í lógvanum niðri í lummanum.

Hví ger hon sær sovrøðnan ómak av einum lúsa lykli? Hvør fer nakrantíð at leita eftir einum lykli undir burturmist í teimum gulu síðunum? Hon tekur hann upp úr lummanum og hyggur at honum. Nei, tað man vera best, um hon bara leggur hann niðan aftur. Har hefur hann teir frægastu møguleikarnar at verða funnin.

Jensia snýr sær á.

Hon var leysingabarn, gitin av onkrum útlendingi á eini uttanlandsferð, ið mamma hennara hevði verið. Jensia stardi at Jákupi. “Ja, ímynda tær,” segði hann upp aftur, “lýtaleyša, fullkomna mamma tín!”

Jákup setti seg væl nøgdur upp afturá og hugdi yvir á Jensiu.

Hon vist tað væl; hon hevði funnið út av tí av tilvild. Jensia var ikki vís í, um hon helt Jákup vera beinleiðis óndskapsfullan, ella um hann bara var tápuligur? Hví skuldi hann blaka tað soleiðis upp í andlitið á henni? Jensia læsti hondina um snippin á dúkinum.

Lykilin liggur ytst á gøtuni. Jensia hefur lagt hann aftur, beint har, ið hon fann hann, millum hylin og ullarlagdin. Hon er á veg yvir um ta svørtu brúnnu. Hon gongur fram við gæsnum, sum framvegis gáka. Fram við veðrinum, sum framvegis jótrar. Víðari.

Hon hevði biðið Jákup skunda sær eitt sindur. Tí nú fór hon! Hann lá á knæ og bustaði kálvskins-skógvarnar, sum hann var so glaður fyri. Loftsperlan skygdi á knokkin á honum, og hann suffaði. Knappliga fór hann á føtur og stillaði seg beint framman fyri henni.

“Hvat?” spurdi hon eitt sindur skökk, “hvat bagir?”

Hon kemur fram við húsunum við tí vakra urtagarðinum og steðgar á eina löt. Alt økið uttan um húsini er pettað sundur í eitt ótal av blómubeðum. Litríkar tulipanir standa ímillum hjálpirøtur og trøllakambar.

Kanska er tað ein týðningarmikil lykil, ið hon bara hevur lagt aftur á hagagøtuna. Kanska er tað lívsneyðugt hjá onkrum, at akkurát hesin lykilin kemur afturíftur.

Enn eina ferð vendir Jensia sær við.

Tá ið mamma Jensiu doyði, var tað hennara uppgáva at rudda kamarið. Hon vaskaði upp og niður. Aftan fyri eina skuffu í sjatollinum fann hon ein brævbjálva, ið hevði sett seg fastan.

Tað var eitt gulnað kærleiksbræv. Brævið gjørði, at hon skilti betur mammu sína. Hon goymdi tað enn og las tað viðhvørt fyri sær sjálvari.

Jákup ætlaði, at tey skuldu fara at ferðast til hitt heimlandið hjá henni. Hann segði, at hetta var ferðin, ið fór at broyta hennara lív, teirra lív. Hann var so óforskammað glaður um, at tað endiliga hendi okkurt spennandi.

Hann kallaði seg sjálvan fyri Job, tí hann hevði verið so tolin við hana, og tí at hann hevði verið so treystur í hesum stadnaða lívinum, ið tey livdu saman.

Sunnudagin eftir, tá ið Jensia hevði bitið alt í seg í eina viku, reistist hon og fór eftir mappuni við sínum persónligu pappírum.

Jákup sat og tosaði um prísir, meðan hann hugdi at hotellum í einum lýsingablað, sum hann hevði fingið á eini ferðaskrivstovu fyrr í vikuni. Jensia stóð uppi yvir honum og blaðaði leingi í mappuni, eisini fram við tí gulnaða brævinum, ið lá í varðveitslu í einum plastlumma. Tá ið hon kom til tað, ið hon leitaði eftir, loysti hon tað úr ringunum og legði tað oman á lýsingablaðið.

Tað var tann tíggu ára gamli faldarin um ísáðing.

Jákup bráðtagnaði.

Fyri triðju ferð kemur Jensia á staðið, har hon hevði funnið lykilin.

Men hann er ikki har!

Plássið millum runuhylin og ullarlagdin er tómt. Hon skimast rundan um seg. Har er eingin uppi á høvdini, og eingin var farin fram við henni á brúnni. Hon hyggur at gøtuni, um hon man vera á røttum stað, men hetta er einasti hylurin og tann einasti ullarlagdurin. Hon leggur seg á knæ at leita eftir lyklinum.

Jákup bleiv sum lambið, eftir at Jensia hevði lagt faldaran um ísáðing fram fyri hann. Hann visti, at hon var longu í skiftisárunum, og at tað var ov seint.

Hann kallaði seg sjálvan Judas, tí at hann hevði svikið hana, og tí hann hevði avdúkað tað, ið verfaðir hansara hevði sagt honum í trúnaði. Ongantíð skuldi hann siga nakað um ferðina aftur. Tað vóru longu nøkur ár síðani.

Jensia renir aðra hondina niður í runuhylin at vita, um lykilin kanska liggur niðri á botni. Tað, ið hon fær upp í hondina, er myrkt og hált. Hon kroystir mórana út ímillum fingrarnar. Hondin er tóm, tá ið hon letur hana upp. Hon roynir eina ferð afturat, men finnur heldur ikki hesa ferð tann blanka lykilin.

Triðju ferð brýtur hon upp ermar og fer við báðum hondum niður í. Hon setir neglirnar í mórubotnin og grópar hann ígjøgnum, miðvíst frá einum enda av hylinum í annan. Har eru hvassir steinar, leys grasstrá og bloytt góðgætispappír, men eingin lykil.

Tá ið hon tekur hendurnar burturúr aftur, er hon skitin langt upp á armarnar, og neglirnar eru svartar. Jensia gevst at enda við at leita og reisist. Hon fer aftur at skimast rundan um seg, her er veruliga ikki eitt livandi menniskja. Hon hyggur at hondunum, móruvatnið dryppar niður á skógvarnar. Kanska? Hon hyggur upp í luftina. Men eisini himmalin tykist merkiliga tómur. Tað segðist, at kráka legði eftir øllum, sum er blankt.

Jákup tók um hana í gongini, fast og knappliga. Tað var sum eitt snarálop frá einum, ið leingi hevði staðið uttan fyri eina alvápnaða borg, har ið ikki var framkomandi fyri teimum brøttu múrunum rundanum.

Hann kysti hana grammliga og leingi.

Tá ið hann helt uppat, bleiv hann við at halda um hana. Hon føldi seg illa og royndi at sleppa leys, men hann gøllhelt um hana.

Tað var ein spurningur, ið hevði ligið honum á tunguni í fleiri ár. Hann helt alt fastari um hana, meðan hann tók dik á seg.

“Skulu vit... ikki fara hasa ferðina?” Jákup ljóðaði bønandi á málinum, hann minti mest um ein smádrong, sum ikki fekk sín vilja.

Jensia fekk bráðliga óvanliga styrki. Hon legði hendurnar fast ímóti bringuni á honum og skumpaði hann av almakt burtur frá sær. Jákup fór bóltandi inn í klædnaskápið, har yvirklæðini hingu sløtt á eini røð av jakkatrøum.

Hann reistist ikki aftur.

Hon sá bara beinini og føturnar í teimum nýbustaðu kálvskinsskónum.

Jensia rætti seg yvir um Jákup eftir regnjakkanum og fór út at ganga einsamøll.

Hon turkar mórana av hondunum upp í ullarlagdin. Nú hevur hon gingið aftur og fram í dalinum so leingi, at hon heldur seg hava gingið nóg mikið fyri í dag.

Tað ríður fleiri ferðir undan henni á grúsgøtuni á veg niðan á høvdina, men hon loftar sær við hondunum, sum hon ikki longur hevur í lummunum.

Tá ið hon er komin niðaná, hoyrir hon hurrið av bilunum á ringvegnum.

Marjun S. Kjelnæs, *Ein farri av kolvetni – søgur um lindir og leitan*, 2004

2. Hini

- Greina og tulka yrkingina
- Hví hevur yrkjarin valt, at yrkingin skal eita "HINI"?
- Hvat vil yrkjarin fáa lesaran at hugsa um við yrkingini?

Yvirskrift: Hini

HINI

Í FØROYUM
ER TAÐ SO GOTT
ONKI ER RINGT
ØLL ERU GLAÐ
SUÐRINGAR SKEMTA
NORÐINGAR SYNGJA
HAVNARFÓLK LURTA
EFTIR BODUM
Á MESSENGER
ÍÐKA ÍTRÓTT
EINS OG EYSTUROYINGAR
SUM EISINI BIÐJA
TIL BÆÐI MAMMON OG GUD
TÁ TEIR IKKI KOYRA BIL

ONKUNTÍÐ
SIGUR ONKUR
OKKURT KEÐILIGT
TAÐ ER TAÐ
IKKI SO GOTT

TAÐ TÍMA
FÓLK IKKI
IKKI Í FØROYUM

FØROYINGAR VILJA HELDUR
SPÆLA HANDBÓLT
SYNGJA STEINTÓR
REISA KROSSAR
FORTELJA
EINA GÓÐA

TAÐ ERU IKKI
HESI MEN HINI
SUM BRÓTA
NIÐUR ALT
TAÐ GÓÐA

TAÐ ERU TEY
FREMMANDU
KVINNURNAR
TEY SAMKYNDU
HUMANISTARNIR
LGBT
ES
DANMARK
ALT
SUM KEMUR
UTTANEFTIR
ALT
SUM REKST
INN Á
OKKUM

Arnbjørn Ólavsson Dalsgarð, *Tykisljóð*, 2022

3. Flóttafólk í Føroyum

- Greið í stuttum frá, hvat blaðgreinin er um
- Greina blaðgreinina
- Hvussu hjálpa vit flóttafólkum best?

Yvirskrift: Flóttafólk í Føroyum

Greinin liggur á framsíðuni saman við uppgávuni undir ”fylgiskjøl”

4.

- Vel eitt av orðatökunum niðanfyri at skriva um og brúka tað sum yvirskrift
- Hvat merkir orðatakið?
- Hvussu verður hetta orðatakið og orðatøk annars brúkt í gerandismáli?
- Hvønn týdning hava orðatøk í málinum?

Yvirskrift: Orðatakið, sum verður valt

Bert er bróðurleyst bak

Betri er at flýggja enn at falla

Gjörd gerð fær onga vend

Steinur brestur fyri mannatungu

5. Vit kunnu øll gera mun fyri umhvørvið

- Greina og tulka lýsingina
- Hvussu kanst tú gera mun fyri umhvørvið?

Yvirskrift: Vit kunnu øll gera mun fyri umhvørvið

At hava í huga, tá ið tú greinar og tulkar

- lýsingaslag
- endamál/boðskap við lýsingini
- sendara og móttakara
- ljóð og tónleik
- litir og ímyndir
- málburð
- huglag
- snildir, ið verða nýttar
- eydnast tað lýsingini at fáa boðskapin fram? Grundgev

Lýsingin liggur á framsíðuni saman við uppgávuni undir ”fylgiskjøl”